

Stranické systémy v transformaci

Vznik stran - teorie štěpení

doc. PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

Sociologický přístup

- ▶ Též “social cleavage school”
- ▶ Stranické systémy – spíše závislá proměnná

Teorie cleavage

- ▶ Stein Rokkan a Seymour Martin Lipset (1967)
 - ▶ Cleavage Structure, Party Systems, and Voter Alignments
- ▶ Tzv. historicko-sociologický přístup
- ▶ Analýza procesů
 - ▶ Urbanizace
 - ▶ Industrializace
- ▶ → vznik moderní třídní struktury a nevyhnutelných konfliktů mezi třídami

Teorie cleavage

- ▶ 2 revoluce
 - ▶ Národní revoluce
 - ▶ Průmyslová revoluce
- ▶ Revoluce → štěpení (cleavage)

Teorie cleavage

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	Periferie X centrum	Stát x církev
Průmyslová revoluce	Venkov x město	Pracující X vlastníci

Teorie cleavage

▶ Pravice: lidé jsou si spíše nerovni

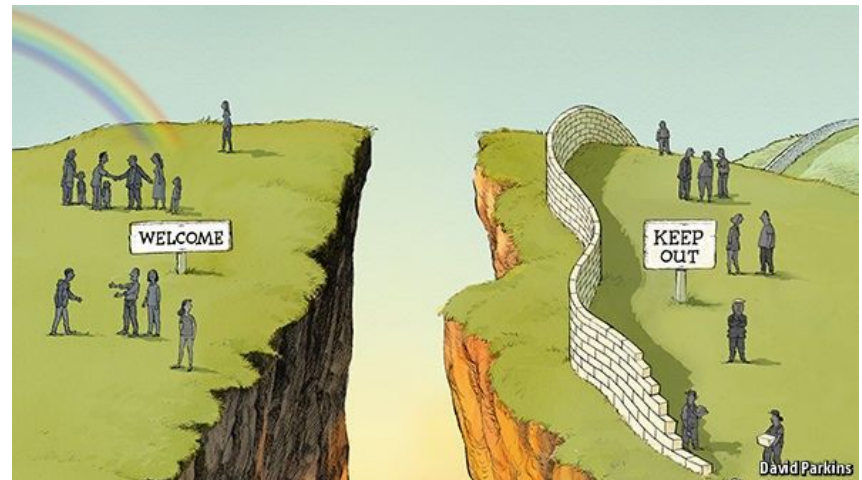
- ▶ Nerovnost je přirozená, není nutně špatná
- ▶ Lidé jsou různí (různé kompetence, hodnotové žebříčky, schopnosti)
- ▶ Bohatství a chudoba: zasloužené

▶ Levice: lidé jsou si spíše rovni

- ▶ Lidé mají hodně společného
- ▶ Rozdíly: spíše sekundární
- ▶ Bohatství a chudoba: nezasloužené
- ▶ Nestejné startovací podmínky

LEVICE A PRAVICE (KULTURNÍ ROVINA)

- Jayk, náboženství, etnicita, gender...
- Právce:
 - Lidé různých kultur: nerovní
 - Extrémní pozice: nacismus
- Levice:
 - lidé jsou si rovni bez ohledu na kulturní rozdíly

Teorie cleavage

- ▶ Třetí revoluce
- ▶ Mezinárodní revoluce
 - ▶ 1917 Rusko

Teorie cleavage

- ▶ Robert Dahl (1966) - klasifikace zemí podle struktury štěpení
 - ▶ Homogenní země
 - ▶ Např. SWE, DEN, UK
 - ▶ Země se štěpeními, která se vzájemně posilují
 - ▶ Belgie
 - ▶ Země s křížícími se štěpeními (cross-cutting cleavages)
 - ▶ Nizozemí
 - ▶ Švýcarsko

Bartolini and Mair (1990)

- ▶ 3 elementy
 1. Empirický
 2. Normativní
 3. Organizační

HYPOTÉZA ZMRAZENÍ (FREEZING HYPOTHESIS)

- ▶ „stranické systémy 60.let odrážejí s několika významnými výjimkami, strukturu štěpení 20.let. Toto je klíčová charakteristika západní soutěživé politiky ve věku konzumní společnosti: stranické alternativy a v pozoruhodně velkém počtu případů také stranické organizaci jsou starší než většina elektorátu“

Interpretace

- ▶ Stabilní systémy až do 60.let
- ▶ Stranické systémy reflektují strukturu štěpení, jež se dotvořila ve 20.letech
 - ▶ Saturace společností volebním právem
 - ▶ Konsolidace sociálních tříd
 - ▶ Společnost- relativně přehledně rozdělená
 - ▶ ENCAPSULATION - proces mobilizace jednotlivých sociálních skupin
 - ▶ Jedinci – pevnou součástí svých sociálních skupin

Interpretace

- ▶ 3 různé pohledy
 - ▶ Různé konceptualizace
 - ▶ Různé metody
 - ▶ Různá data
- 1. Tradiční štěpení stále relevantní
 - ▶ Freezing hypothesis stále platí (e.g. Bartolini, Mair 1990)
- 2. Úpadek tradičních štěpení
 - ▶ Zmírnění sociálních rozdílů, bohatnutí společností
 - ▶ Žádná nová štěpení (Franklin 1992)
- 3. Úpadek tradičních a nástup nových štěpení
 - ▶ Vznik nových štěpení (Inglehart 1977)

Ronald Inglehart: teorie post-materiálních hodnot

- ▶ Sociologický přístup
- ▶ Ronald Inglehart (1971, 1977, 1984)
- ▶ Rozsáhlé průzkumy hodnotových systémů západních společností
- ▶ Příklon k tzv. post-materiálním hodnotám
 - ▶ Životní styl
 - ▶ Otázky životního prostředí
 - ▶ Genderové otázky
 - ▶ Smysluplná práce
 - ▶

2 hlavní hypotézy

1. HYPOTÉZA NEDOSTATKU

- ▶ Abraham Maslow
(1954)

2. HYPOTÉZA SOCIALIZACE

Hlavní závěry

- ▶ Bohatství, prosperita a mír v poválečných letech → změna hodnotové orientace
- ▶ Jiné hodnoty (value change) → nová štěpení (ne-ekonomická) → nové strany
- ▶ Oslabení tradičních štěpení
- ▶ Re-alignment

Kritika Inglehartovy teorie

- ▶ Monokauzální styl uvažování
- ▶ Sociologizující přístup – opomíjí politické faktory
- ▶ Nástup zelených stran, ale patří k menším formacím
 - ▶ Zařadily se na levo-pravé ose → potvrzení stability tradičních štěpení
- ▶ Lidé (i mladí) preferují materiální hodnoty
- ▶ Lidé se rozhodují stále hlavně podle svého sociálního statusu

Transnacionální štěpení

- ▶ Liesbet Hooghe a Garry Marks (2018)
 - ▶ Reakce na imigraci a evropskou integraci
 - ▶ Národní stát pod tlakem
 - ▶ Imigrace
 - ▶ Integrace
 - ▶ Mezinárodní obchod
- ▶ → transnacionální štěpení
 - ▶ GAL X TAN
- ▶ Rozmrzání stranických systémů
- ▶ Úpadek tradičních stran
- ▶ Úpadek relevance náboženství a sociální třídy pro vysvětlení chování voličů
- ▶ Úpadek relevance církve či odborů

